

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 31/1988-89 med anledning av ltl Barbro Sundbacks m.fl. hemställningsmotion till landskapsstyrelsen om tillsättande av en kommitté för att klargöra förutsättningarna för att bygga ett servicehem för fysiskt handikappade.

Landstinget har den 31 mars 1989 inbegärt lagutskottets yttrande över motionen. Utskottet, som hört socialinspektören Ann-Christin Snellman, får härmed anföra följande.

I motionen föreslås att landskapsstyrelsen skulle tillsätta en kommitté med uppgift att klargöra förutsättningarna för att bygga ett servicehem för fysiskt handikappade. Motionärerna hänvisar till kommunernas och landskapets åtaganden enligt den nya handikaplagstiftningen. Omhändertagande av gravt handikappade ställer särskilda krav på service och tillsyn.

Enligt självstyrelselagens 11 § 2 mom. 9 punkten hör bl.a. invalidvård och invalidpenning till rikets lagstiftningsbehörighet. Till landskapets lagstiftningsbehörighet hör däremot fattigvård och annan social omvårdnad. Enligt förordningen om förvaltningen av vissa till socialvården samt till nykterhetsväsendet och alkoholin-spektionsverksamheten hörande uppgifter i landskapet Åland (96/77) skall dock landskapsstyrelsen på Åland handha bl.a. uppgifter som angår invalidvård och invalidpenning till de delar ärendena enligt rikslagstiftning ankommer på riksmyndighet.

Den tidigare lagstiftningen om invalidvård har nyligen ersatts med ny lagstiftning som återspeglar en modernare syn på omsorgen om handikappade. Området regleras numera i lagen och förordningen om service och stöd på grund av handikapp (FFS 380 respektive 759/87). I lagens 1 § anges dess syfte vara att främja de handikappades förutsättningar att leva och vara verksamma som jämbördiga medlemmar av samhället samt att förebygga och undanröja olägenheter och hinder som handikappet medför.

I den nya lagstiftningen ingår bl.a. bestämmelser som närmare reglerar samhällets åtaganden vad avser möjligheterna att ordna boende för handikappade. Enligt lagens 8 § skall kommun ordna serviceboende för en gravt handikappad som p.g.a.

sitt handikapp eller sin sjukdom nödvändigt behöver sådan service för att klara de funktioner som hör till normal livsföring. Till sådant serviceboende hör bostad och tjänster i anslutning till boendet som är nödvändiga i det dagliga livet. I förordningen definieras som sådana tjänster hjälp med funktioner som hänför sig till boendet såsom möjligheter att förflytta sig, påklädning, personlig hygien, mathushållning och städning. Som en sådan gravt handikappad som har rätt till serviceboende betraktas den som p.g.a. handikapp eller sjukdom fortlöpande eller under olika tider av dygnet eller annars i särskilt stor utsträckning behöver en annan persons hjälp för att klara av sina dagliga sysslor och som inte är i behov av kontinuerlig anstaltsvård. Bestämmelserna om gravt handikappades rätt till serviceboende skall tillämpas från ingången av år 1992.

Handikapplagstiftningen ger även möjlighet för handikappade att få ersättning för olika typer av ändringsarbeten i bostad som underlättar för den handikappade att bo i det egna hemmet. Ifråga om ersättning för ändringsarbeten betraktas som gravt handikappad den som på grund av handikapp eller sjukdom har särskilt svårt att förflytta sig eller i övrigt klara sig på egen hand i sin varaktiga bostad. Till denna del tillämpas lagstiftningen redan från ingången av år 1988.

I den landskapsomfattande femårsplanen för social- och hälsovården har de nya bestämmelserna om serviceboende observerats. Vidare kan kommunerna redan nu beviljas landskapsandel för kostnaderna för ändringsarbeten i handikappades bostäder, dock så att kostnaderna för vilka andel utgår maximerats till 45.000 mark per bostad. Utskottet har också noterat att landskapsstyrelsens social- och hälsovårdsavdelning vid sina regelbundna återkommande informationsmöten för kommunerna tagit upp de förpliktelser den nya handikapplagstiftningen medför.

En allmän strävan är numera att så långt som möjligt integrera de handikappade i det övriga samhället. Detta synsätt återspeglas i den nya handikapplagstiftningen och betonas starkt även av de handikappade själva och deras organisationer. Mot den bakgrunden har man från handikapporganisationernas sida förhållit sig kritisk till att sammanföra handikappade i gemensamma institutioner eller boendemiljöer. För att förverkliga målsättningen om jämbördighet borde de handikappade i stället kunna beredas förutsättningar att, där de själva anser det möjligt, bo i sina egna hemkommuner i nära kontakt med familjemedlemmar och övrigt umgänge. Detta kräver i sin tur särskilda satsningar i form av specialanpassade bostäder, vård och tillsyn etc. Eftersom graden och arten av handikapp varierar fordras dessutom insatser av olika slag.

Antalet gravt handikappade med rätt till sådant serviceboende som 10 och 11 §§ handikapplagen innebär torde på Åland begränsa sig till 3-4 personer. Samtidigt måste dock en viss beredskap finnas för nya fall, exempelvis som följd av svåra trafikolyckor.

Utskottet konstaterar sålunda att man vid planeringen av gravt handikappades boendemöjligheter bör se till möjligheterna att anordna även andra former av boende än inrättande av särskilda servicehem. Utskottet instämmer samtidigt i motionärernas konstateranden att särskilt unga handikappade inte som enda möjlighet får erbjudas bostäder i åldrings- eller kronikerhem.

Utskottet delar åsikten att de handikappades boendefråga måste lösas utgående från ett helhetstänkande där landskapsstyrelsen har ett övergripande ansvar. Samtidigt vill emellertid utskottet betona att det primärt är en kommunal uppgift att sörja för tjänster och stöd för handikappade. Den nya handikappförordningen förpliktar kommunen att vid behov göra upp en individuell serviceplan för en handikappad. I planen kan bl.a. beaktas hur dennes boende kan främjas. Lagstiftningen om planering och landskapsstöd inom social- och hälsovården innebär även att kommunerna måste vara beredda att ta sin andel av det ekonomiska ansvaret. Utskottet vill ytterligare understryka att, även om skyldigheten att ordna serviceboende tillämpas först från år 1992, redan akuta fall i samråd måste lösas utgående från handikapplagstiftningens målsättningar.

Utskottet, som understryker vikten av att de handikappades boendefråga ges en ur individens synvinkel ändamålsenlig och acceptabel lösning, finner att frågan kan lösas även på andra än i motionen avsedda sätt och att den fortlöpande beaktas i planeringen för social- och hälsovården. Utskottet föreslår därför att motionens kläm skulle förkastas.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet vördsamt

att Landstinget måtte förkasta hemställningsmotionen nr 82/1988-89.

Mariehamn den 26 september 1989

På lagutskottets vägnar:

Gunnevi Nordman
ordförande

Lars Ingmar Johansson
sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Nordman, ledamöterna Karlsson och Wiklöf samt ersättaren Olofsson.